

Рецензія

рецензента, доктора історичних наук,
професора Кліна Андрія Богдановича,
про дисертацію Барана Богдана Миколайовича на тему
«Соціально-економічна діяльність Греко-Католицької Церкви в Східній
Галичині в міжвоєнний період»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 032 «Історія та археологія»
в галузі знань 03 «Гуманітарні науки»

Актуальність теми дослідження є незаперечною. Автор зосереджується на з'ясуванні ролі Церкви як вагомого суспільного інституту, який не лише виконував духовну місію, а й активно впливав на економічні, освітні, культурні та соціальні процеси в регіоні.

Вступна частина дисертації окреслює актуальність теми у контексті сучасних наукових тенденцій – зростання інтересу до історії інституційних форм самоорганізації українського суспільства, а також переосмислення значення церковних структур у формуванні національної ідентичності та соціально-економічного поступу. Автор переконливо обґрунтовує вибір теми, визначає мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, вказує хронологічні межі, методологічні засади та наукову новизну, що свідчить про високий рівень підготовки роботи.

Дисертант провів докладний історіографічний аналіз, виявляючи основні стани наукового осмислення діяльності Греко-Католицької Церкви у міжвоєнний період, як у вітчизняній, так і в зарубіжній історіографії. Значна увага приділена виявленню прогалин у дослідженнях, що дозволяє визначити власний науковий внесок здобувача. Автор демонструє високу джерелознавчу культуру: введено до наукового обігу значний масив архівних документів, матеріалів періодики, офіційних звітів, мемуаристики, що забезпечує репрезентативність і достовірність результатів. Послідовно застосовано міждисциплінарний підхід, дослідження соціально-економічного, інституційного,

порівняльного та культурно-антропологічного методів, що відповідає сучасним науковим вимогам.

Дисертант проаналізував вплив нормативно-правових актів на функціонування Церкви, розглядає організаційну структуру та управління, простежує зміни в ієрархії та парафіяльному устрої. Особливої уваги заслуговує аналіз діяльності партій і організацій суспільно-християнського спрямування, у яких Церква відігравала роль морального та ідеологічного орієнтира. Матеріал викладено послідовно, з належним рівнем аргументації й опорою на фактичну базу.

Автор показав, що Церква була не лише духовним центром, а й вагомим чинником суспільного розвитку: підтримувала систему освіти, розвивала мережу церковних і парафіяльних шкіл, сприяла діяльності просвітницьких товариств. Значне місце займає характеристика благодійницької діяльності та соціальної опіки, яка охоплювала широкі верстви населення – від сиріт і малозабезпечених до інтелігенції. Автор переконливо доводить, що соціальна місія духовенства сприяла зміцненню моральних засад суспільства й збереженню національної єдності.

Висвітлено питання земельних мажоритетів, господарської діяльності, участі духовенства в кооперативному русі та підтримці українського селянства. Дослідження матеріального становища духовенства подано у контексті соціально-господарської адаптації Церкви до політичних і економічних викликів міжвоєнного періоду. Здобувач виявив уміння працювати з фінансовими та статистичними документами, робити аналітичні узагальнення та висновки, що надає роботі вагомий практичний значення.

У висновках підсумовано основні результати дослідження, чітко сформульовано положення, які виносяться на захист. Автор аргументовано показує, що Греко-Католицька Церква у міжвоєнний період виконувала роль не лише духовного, а й соціально-економічного лідера українського суспільства в Галичині, ставши осередком національного відродження, самоорганізації та соціальної солідарності.

Побажання для подальшого вдосконалення. 1. Доцільно було б детальніше простежити взаємозв'язок між соціально-економічною діяльністю Греко-Католицької Церкви та національно-визвольною ідеєю українського суспільства в міжвоєнний час. 2. Бажано було б глибше розкрити роль церковної преси як засобу популяризації соціально-економічних ідей, морально-етичного виховання та підтримки національної самоорганізації. 3. Логічним видається поглиблення аналізу соціального вчення Церкви в середовищі української інтелігенції та селянства, а також на його вплив на формування соціальної доктрини українського католицизму.

Незважаючи на це, якість дослідження в цілому відповідає вимогам, які ставляться до дисертацій, що подаються на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Усі положення роботи мають наукове обґрунтування, що підтверджується використанням значного обсягу джерел та наукової літератури. Автор показав високий рівень аналітичного підходу до досліджуваної теми.

Відповідність роботи встановленим вимогам. Дисертаційна робота повністю відповідає вимогам, що пред'являються до наукових досліджень для здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 «Історія та археологія» (галузь знань 03 «Гуманітарні науки»). Усі положення, які були представлені на захист, є науково обґрунтованими, містять елементи наукової новизни та знаходять підтвердження в процесі дослідження. Автор вдало реалізував поставлену мету та визначені завдання, аргументовано та ґрунтовно викладаючи матеріал. Основні положення роботи логічно і послідовно представлені у висновках дисертації, а назва дослідження повною мірою відповідає його меті, структурі та змісту. Дисертація Барана Богдана Миколайовича на тему «Соціально-економічна діяльність Греко-Католицької Церкви в Східній Галичині в міжвоєнний період» є завершеним науковим дослідженням, яке робить значний внесок у вивчення Греко-Католицької Церкви. Окреслені автором наукові положення та висновки є актуальними, логічно побудованими та підтвердженими достовірними джерелами. Ураховуючи високу наукову новизну та обґрунтованість результатів

дослідження, а також відповідність вимогам до дисертацій, авторка заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 «Історія та археологія», галузь знань 03 «Гуманітарні науки».

На основі проведеного аналізу та оцінки дисертації, я, як рецензент, підтримую рішення про присудження Барану Богдану Миколайовичу наукового ступеня доктора філософії. В цілому, дисертація є надзвичайно актуальним і важливим дослідженням, що розкриває нові аспекти історії Греко-Католицької Церкви міжвоєнного періоду. Автор демонструє не лише глибоке знання джерел і літератури, але й здатність до самостійної наукової роботи, а також до здійснення об'єктивного та системного аналізу складних історичних процесів.

Загальний висновок. Дисертація відповідає всім вимогам, що висуваються до наукових кваліфікаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії, згідно з «Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року Баран Богдан Миколайович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 «Історія та археологія», галузь знань 03 «Гуманітарні науки».

Рецензент

доктор історичних наук,
професор кафедри історії України,
археології та спеціальних галузей історичних наук
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Андрій КЛІШ

